

Vybrané možnosti využití AI (nejen) ve výuce německého jazyka

Tomáš Botlík Nuc, Pedagogická fakulta UK

Abstract

Selected possibilities of using AI (not only) in German Language teaching

The article deals with the use of artificial intelligence in foreign language teaching. It presents specific possibilities of use in German language classes. The selected examples focus mainly on the Chat GPT and Gemini tools and are intended for use by students and teachers as part of work at school or preparation for teaching, especially with regard to the development of students' communication competence or as part of the development of pre speaking activities.

Keywords: artificial intelligence, Chat **GPT**, Gemini, German language teaching with **AI**

Úvod

Umělá inteligence (AI) je bez pochyby velmi aktuální a diskutované téma. Nejen u nás, ale i v zahraničí vzniká v posledních letech mnoho iniciativ zabývajících se jejím využitím či dokonce propagací ve výuce. Nezáleží na tom, zda je učitel jejím příznivcem, odpůrcem nebo má nevyhraněný názor. Umělá inteligence se postupně stává součástí našeho života a úkolem učitele je k jejímu využití ve vzdělávání zaujmout určité stanovisko. Samotné internetové překladače jsou umělou inteligencí velmi ovlivněny a některé se zdokonalují možná právě díky ní.

Nástroje využívající umělou inteligenci nemusejí být pomocníkem pouze pro žáky, ale mohou být přínosem i pro některé učitele při plánování výuky. Jejich využití také vytváří prostor, kdy se žáci a učitelé mohou učit od sebe navzájem.

V tomto článku se budeme věnovat jednoduchým aktivitám, se kterými může dle našeho názoru začít každý učitel cizího jazyka. V konkrétních ukázkách se zaměříme sice na německý jazyk, ale navržené aktivity jsou vhodné i pro jiné cizí jazyky. Učitel zadává do nástroje pouze stručné pokyny či zadání a jejich pomocí se formulují požadavky na to, jak má výsledný produkt vytvořený nástrojem vypadat. Tyto pokyny se v kontextu AI označují jako prompty. Základním doporučením při tvorbě těchto pokynů je, aby byl uživatel co nejvíce konkrétní a uváděl všechny své požadavky. Pokud uživatel na něco zapomene, není to zásadní problém, může požádat nástroj o dodatečné zohlednění tohoto požadavku.

Chat GPT

Následující ukázky vycházejí výhradně z bezplatných verzí nástrojů. Nejprve se zaměříme na Chat GPT. Aby mohl učitel nástroj používat, stačí se pouze prostřednictvím svého e-mailu zaregistrovat na webové stránce - <https://chat.openai.com/>. Na této stránce se po registraci zobrazí okno, jehož prostřednictvím může uživatel s nástrojem začít ihned komunikovat. Uživatel se může sám rozhodnout, zda chce pro komunikaci s nástrojem využít tykání či vykání.

1. Konverzační asistent

Nástroj může sloužit jako konverzační asistent, který mohou využít učitelé a žáci od 13 let. Konverzace nemusí vést pouze k nácviku aktivního užívání jazyka v psané podobě, ale může uživateli pomoci při třídění myšlenek či rozvoji jeho nápadů. Jazykově nezkušený uživatel by měl však pracovat pod vedením svého učitele, aby ho právě on upozornil na některé jazykové nedostatky, které může nástroj zprostředkovávat.

You

Kannen wir zusammen chatten? Ich mache mein Deutsch (.ben. Wie geht es dir?

ChatGPT

NaWrlich kannen wir zusammen chatten! Mir geht es gut, danke. Wie geht es dir?

Was machtest du gerne besprechen oder iáben?

2. Tvorba gramatických cvičení

Nástroj může snadno generovat gramatická cvičení na libovolná témata v několika variantách. Jak je patrné z následujícího příkladu, tak nám systém po zadání jednoho pokynu nabídl dokonce 3 typy cvičení.

You

Můžeš mi vytvořit jednoduché cvičení na procvičování sloves sein a haben v préteritu?

ChatGPT

Samozřejmě, tady je jednoduché cvičení na procvičování sloves "sein" a "haben" v préteritu (minulém čase):

Cvičení na procvičování sloves "sein" a "haben" v préteritu

1. Doplněte chybějící tvary sloves "sein" a "haben" ve větách:

- a) Ich -----gestern im Kino.
- b) Du ----- letzte Woche krank.
- c) Er -----im Urlaub.
- d) Wir-----in Berlin.
- e) Ihr----- vjel Spaf3 auf der Party.
- f) Sie----- gestern müde.

2. Přeložte následující věty do němčiny:

- a) I was at home yesterday.
- b) You had a cat.
- c) He was in the park.
- d) We were happy.
- e) You (plural) had a nice car.
- f) They were tired yesterday.

3. Vyberte správnou možnost:

- a) Gestern -----ich in der Schule.
A) war
B) hatte
- b) Ihr ----- gestern vjel Spaf3 auf der Party.
A) wart
B) hattet
- c) Er ----- einen Hund.
A) war
B) hatte
- d) Wir ----- gestern Abend zu Hause.

3. Brainstorming k tématu

You

Napiš mi 15 podstatných jmen na téma cestování v německém jazyce na úrovni A1. Poté mi uveď stručné vysvětlení těchto slov také na úrovni A1.

ChatGPT

Samozřejmě, zde jsou 15 podstatných jmen na téma cestování v němčině na úrovni A1:

1. der Flug (let)
2. das Hotel (hotel)
3. der Zug (vlak)
4. das Ticket (jízdenka)
5. der Koffer (kufr)
6. das Gepäck (zavazadlo)
7. die Reise (cesta) 8. der Reisepass (cestovní pas)
9. die Karte (mapa)
10. der Bahnhof (nádraží)
11. das Flugzeug (letadlo)
12. die Ferien (dovolená)
13. der Strand (pláž)
14. die Sehenswürdigkeit (dostopamětihodnost)
15. die Reservierung (rezervace)

Pozn. Na předchozí ukázce je vidět gramatická chyba, kterou vygeneroval systém — namísto je napsal jsou. Zároveň překlad 14. slovíčka Sehenswürdigkeit není adekvátní.

Z překladů některých slovíček je patrné, že jsou vytvořeny překladačem, přesto je lze využít k práci s žáky. Variant je několik. Například mohou nejprve žáci vymyslet vlastní seznam slovíček, pak lze seznamy porovnat, hledat společná slovíčka a popisovat je. Jinou variantou je, že učitel dá každému žákovi ve skupině jedno slovíčko, které žák následně vysvětlí. Případně může učitel dát k dispozici žákům vysvětlení slovíček vytvořené nástrojem a žáci budou hádat, o jaké slovo se jedná. Lze také volit variantu, kdy budou žáci popis pojmu spojovat s pojmem samotným.

Stručná vysvětlení:

1. **der Flug** - Reise mit einem Flugzeug (cesta letadlem)
2. **das Hotel** - Unterkunft für Reisende (ubytování pro cestovatele)
3. **der Zug** - Transportmittel auf Schienen (dopravní prostředek na kolejích)
4. **das Ticket** - Dokument für den Zugang zu einem Verkehrsmittel (dokument pro přístup k dopravnímu prostředku)
5. **der Koffer** - Behälter für Kleidung und persönliche Gegenstände auf Reisen (nosič na oblečení a osobní věci při cestování)
6. **das Gepäck** - Alle Sachen, die man auf Reisen mitnimmt (všechny věci, které si člověk bere s sebou na cestách)
7. **die Reise** - Zeitraum, in dem man unterwegs ist (časový úsek, ve kterém člověk cestuje)
8. **der Reisepass** - Offizielles Dokument, das die Identität und Staatsbürgerschaft einer Person bestätigt (oficiální dokument, který potvrzuje identitu a státní příslušnost osoby)
9. **die Karte** - Papier mit Informationen über Orte (papír s informacemi o místech)
10. **der Bahnhof** - Ort, an dem Züge anhalten und abfahren (místo, kde vlaky zastavují a odjíždějí) 1.1. **das Flugzeug** - Großes Luftfahrzeug für den Transport von Passagieren und Fracht (velké letecké vozidlo pro přepravu cestujících a nákladu)
12. **die Ferien** - Zeit, in der man nicht arbeitet und normalerweise reist (čas, kdy člověk nepracuje a obvykle cestuje)
13. **der Strand** - Sandiger Bereich entlang der Küste (písečná oblast podél pobřeží)
14. **die Sehenswürdigkeit** - Interessanter Ort, den man besuchen kann (zajímavé místo, které lze navštívit)
15. **die Reservierung** - Vorherige Buchung oder Sicherstellung eines Platzes oder Dienstes (předchozí rezervace nebo zajištění místa nebo služby)

Pozn. Jisté nedostatky vidíme i u vysvětlení některých slov (například u der Zug — vlak).

4. Generování textů a vytváření úkolů k nim

Nástroj nám může vygenerovat i krátké texty, s nimiž lze dále ve výuce pracovat. Může se jednat o texty vhodné k nácviku čtení s porozuměním a rozvoji slovní zásoby. Nástroj v tomto případě požádáme o tvorbu doplňkových úkolů, které můžeme specifikovat. Texty jsme generovali také v rámci tvorby fiktivních pracovních listů využívaných během ústní maturitní zkoušky.

You

Vygeneruj mi krátký text v němčině na úrovni A1 na téma rodina